

Izveštaj o trgovini ljudima 2014 - BiH - nivo 2, nadzorna lista

(dio Izveštaja koji se odnosi na BiH)

BOSNA I HERCEGOVINA – nivo 2, nadzorna lista

Bosna i Hercegovina je polazišna, odredišna i tranzitna zemlja za muškarce, žene, djecu i osobe sa smetnjama u razvoju koji se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada. Žene i djevojke iz BiH se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje u privatnim stanovima, motelima i na benzinskim pumpama. Lokalne organizirane kriminalne grupe podvrgavaju dječake i djevojčice romske pripadnosti prisilnom radu, kao i prisilnom prosjačenju i prisilnom sklapanju braka. U nekim slučajevima prisilno sklopljenih brakova, djevojčice stare svega 12 godina podvrgnute su prisilnom kućnom radu i oduzete su im putne isprave. U proteklim godinama žrtve iz Srbije, Bugarske, Njemačke, sa Kosova i iz Ukrajine podvrgavaju se trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada unutar zemlje. Žrtve iz BiH su podvrgnute trgovini u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada u Srbiji, Sloveniji, Makedoniji, Azerbejdžanu, Hrvatskoj, Španiji, Italiji i drugim zemljama u Evropi.

Vlasti Bosne i Hercegovine se ne pridržavaju u potpunosti minimalnih standarda za eliminiranje trgovine ljudima; međutim, one čine značajna nastojanja u tom pravcu. Vlada je namijenila sredstva iz državnog budžeta za aktivnosti na borbi protiv trgovine ljudima. I Distrikt Brčko i Republika Srpska su izmijenili svoje zakone o borbi protiv trgovine ljudima. Uprkos takvim mjerama, vlada nije pokazala napredak u pogledu osuđivanja počinitelja trgovine ljudima niti identificiranja i zaštite žrtava trgovine ljudima; stoga je Bosna i Hercegovina rangirana na nivo 2 i stavljena na nadzornu listu. Vlada još uvijek nije izmijenila i dopunila sve zakonske propise na nižim nivoima kako bi tretirala sve oblike trgovine ljudima kao krivično djelo, u skladu s domaćim i međunarodnim propisima. Time je u znatnoj mjeri smanjena identifikacija žrtava, što predstavlja nedostatak energičnosti za vođenje istraga, identifikaciju žrtava i krivično gonjenje od strane nadležnih institucija. Agencije za provođenje zakona i pravosudni organi u svom radu nisu dali prioritet postupanju u predmetima krivičnih djela prisilnog rada i prisilnog prosjačenja.

Preporuke za Bosnu i Hercegovinu:

Energično provoditi istragu krivičnih djela vezanih za trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada i utvrditi krivičnu odgovornost počinitelja djela trgovine ljudima putem krivičnog gonjenja i izricanja razmjernih kazni; unaprijediti identificiranje žrtava; uskladiti sve zakone na nižim nivoima kako bi se eksplicitno kriminalizirali svi oblici trgovine

ljudima u skladu sa zakonom na državnom nivou i UN TIP protokolom; povećati pomoć i zaštitu svih žrtava trgovine ljudima, bez obzira na njihovu saradnju s organima za provođenje zakona ili ishod krivičnog gonjenja; povećati nastojanja u pravcu organiziranja obuke zvaničnika na temu identificiranja žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja; obučiti sve službenike koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama, uključujući i službenike iz organa za provođenje zakona i centara za socijalni rad, centara za zaštitu djece, medicinsko osoblje i inspektore rada, na temu identificiranja žrtava; uključiti inspektore rada u državni referalni mehanizam u cilju unapređenja identificiranja muškaraca žrtava te žrtava trgovine u svrhu prisilnog rada; osigurati da je djeci žrtvama trgovine ljudima pružena adekvatna zaštita u toku istrage i krivičnog gonjenja u predmetima trgovine ljudima, uključujući i zaštitu od prijetnji i cjelovit i jedinstven sistem zaštite žrtava u toku cijelog sudskog postupka; povećati transparentnost zaštite žrtava, između ostalog i kroz bolju integraciju romskih zajednica u procese odlučivanja; veća nastojanja na sprečavanju trgovine ljudima putem smanjenja potražnje za komercijalnim seksualnim uslugama i korištenja usluga žrtava trgovine ljudima; i svim žrtvama omogućiti period refleksije i oporavka.

Krivično gonjenje

U toku prošle godine je vlada Bosne i Hercegovine povećala napore u provedbi Zakona protiv trgovine ljudima tako što je povećala broj krivičnih gonjenja i osuđujućih presuda u cijeloj državi; iako su u toku 2013. godine jedan entitet i Distrikt Brčko uskladili svoje zakone sa državnim zakonom i instrumentima međunarodnog prava, agencije za provođenje zakona i pravosudne institucije nisu dali prioritet postupanju u predmetima krivičnih djela prisilnog rada i prisilnog prosjačenja te je utvrđivanje krivične odgovornosti počinitelja trgovine ljudima i dalje nedovoljno. Trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada je u Bosni i Hercegovini zabranjena članom 186. Krivičnog zakona, kojim se propisuju kazne u rasponu od tri do deset godina zatvora. Ove kazne su dovoljno stroge i razmjerne kaznama propisanim za druga teška krivična djela, poput silovanja. U 2013. godini je Tužilaštvo BiH pokrenulo istrage protiv šest osoba osumnjičenih za trgovinu ljudima, dok je u 2012. pokrenuto osam takvih istraga; istrage pokrenute protiv 28 osumnjičenih osoba u proteklim izvještajnim periodima još uvijek nisu okončane. Tužilaštvo BiH je pokrenulo istrage protiv pet osoba osumnjičenih za trgovinu ljudima, od kojih je jedna osoba osumnjičena za počinjenje djela prisiljavanja na prinudni rad, dok je u 2012. godini bilo najmanje jedno krivično gonjenje. U toku izvještajnog perioda je Sud BiH proglasio krivim dvije osobe za trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i osudio ih na po četiri godine zatvora, dok je u 2012. godini izrečena jedna osuđujuća presuda.

Država Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Svaki entitet ima izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast. Distrikt Brčko je samoupravna jedinica pod ingerencijom države. S obzirom da su u Federaciji zakonske izmjene i dopune odbijene, vlada tek treba u potpunosti uskladiti zakone na nižim nivoima sa državnim

odredbama vezanim za borbu protiv trgovine ljudima i UN TIP protokolom iz 2000. godine kako bi se svi oblici trgovine ljudima izričito tretirali kao krivična djela. Usklađivanje se odnosi na bitan pravosudni cilj, s obzirom da samo predmeti s međunarodnim aspektom mogu biti krivično gonjeni na državnom nivou. Na entitetskom nivou se procesuiraju predmeti trgovine ljudima počinjene u granicama države. U nedostatku takvih zakona koji bi se konkretno odnosili na trgovinu ljudima, neki počinitelji trgovine ljudima su bili krivično gonjeni pod optužbom za djelo navođenja na prostituciju iz člana 210. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. U toku izvještajnog perioda su organi Republike Srpske revidirali član 198.a Krivičnog zakona RS-a kako bi ga uskladili sa definicijom trgovine ljudima iz instrumenata međunarodnog prava. U toku izvještajnog perioda član 207. Krivičnog zakona Distrikta Brčko, koji se odnosi na navođenje na prostituciju, dopunjen je novim članom 207.a kojim je propisano novo krivično djelo „trgovina ljudima“, za koje sud može izreći zatvorsku kaznu u rasponu od najmanje pet do najviše deset godina. Kantonalna (lokalna) tužilaštva u Federaciji su provela istragu protiv 14 osoba osumnjičenih da su počinili krivično djelo trgovine ljudima i pokrenula su istragu protiv 8 osoba, dok su u toku 2012. godine provedene tri istrage. U toku izvještajnog perioda su sudovi u Federaciji osudili 5 počinitelja krivičnog djela trgovine ljudima, što je više od broja presuđenja u toku 2012. godine. Dva počinitelja su osuđena na kazne zatvora, dok su trojici optuženih izrečene uvjetne kazne. Sudovi su osudili dva počinitelja na zatvorsku kaznu u trajanju od godinu i po. Pred sudovima u Republici Srpskoj je vođena istraga protiv jednog osumnjičenog i podignuta je optužnica protiv jedne osobe; sudovi su izrekli osuđujuću presudu protiv jedne osobe prema članu 198. dok su 2012. godine izrekli dvije. U Distriktu Brčko je vođena istraga protiv tri osobe i optužnice su podignute protiv dvije. Jedan optuženi je optužen za prisiljavanje na prinudni rad prema članu 207. i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od osam godina.

Obuka vladinih zvaničnika je bila fokusirana na prepoznavanje, istragu i krivično gonjenje u predmetima trgovine ljudima. Korupcija je ostala problem i, prema navodima, policija je prihvatila mito u zamjenu za informacije o planiranim racijama. U toku izvještajnog perioda vlada nije izvijestila o pokrenutim istragama, krivičnom gonjenju niti osuđujućim presudama protiv javnih zvaničnika za saučesništvo u djelima vezanim za trgovinu ljudima.

Zaštita

U toku izvještajnog perioda su smanjena nastojanja vlasti da zaštite žrtve trgovine ljudima, s obzirom da je identificiranje žrtava palo na najniži nivo ikad, što odražava nedostatak energičnih istraga, identificiranje žrtava i krivično gonjenje od strane relevantnih institucija. Državni referalni mehanizam nije obuhvatio inspektore rada, što je ometalo nastojanja da se žrtve prisilnog rada identificiraju i da im se pruži pomoć. Nadležni organi su u toku 2013. godine identificirali 16 žrtava trgovine ljudima, što predstavlja oštar pad u odnosu na 39 žrtve identificirane u 2012. Od identificiranih žrtava, 13 je bilo podvrgnuto prisilnom radu, a 3 su žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Devet od 16 identificiranih žrtava su djeca, pet je punoljetnih ženskih

osoba i dva su punoljetna muškarca. Vladini eksperti su primijetili da je broj identificiranih žrtava znatno niži od procjene obima pojave trgovine ljudima. U toku izvještajnog perioda sedam nevladinih organizacija je od vlasti dobilo male grantove za osnovne potrebe žrtava trgovine ljudima. Nevladine organizacije su prijavile nedovoljnu transparentnost dodjele budžetskih sredstava, posebno romskim žrtavama. Vlasti su uputile tri žrtve trgovine ljudima u skloništa; djeca žrtve su bila smještena u svoje porodice; nekoliko žrtava je odbilo pomoć. Stranim žrtvama je po izdavanju saglasnosti dozvoljeno da trajno napuste sklonište; domaćim maloljetnim žrtvama je dozvoljeno da napuste sklonište nakon što su zakonski staratelji dali pristanak; domaćim punoljetnim žrtvama je dozvoljeno da napuste sklonište u bilo koje doba. Žrtvama nije dopušteno da napuštaju sklonište bez pratnje.

Vlasti su ponudile domaćim i stranim žrtvama trgovine ljudima usluge reintegracije i psihološku pomoć, medicinsku zaštitu, stručnu obuku, pravno savjetovanje i pomoć, pod uvjetom da borave u priznatim ili ovlaštenim skloništima. Pomoć žrtvama su pružali centri za socijalni rad širom zemlje; žrtvama trgovine ljudima koje nisu više boravile u skloništima nisu ponuđene ovakve usluge rehabilitacije i reintegracije niti im je omogućen pristup tržištu rada. Šest žrtava trgovine ljudima je dobilo pomoć. Vlada je rijetko upućivala strane žrtve na pružatelje pravnih usluga, uprkos sporazumima s nevladinim organizacijama. Eksperti su izrazili zabrinutost u pogledu tehnika vođenja razgovora s djecom žrtvama trgovine, primijetivši da je razgovor s jednom žrtvom vođen u prisutvu osobe osumnjičene za njeno iskorištavanje. Strane žrtve trgovine ljudima imaju pravo na humanitarnu vizu koja im omogućava legalan privremeni boravak u Bosni i Hercegovini. Prije podnošenja zahtjeva za vizu žrtve imaju rok od 30 dana da odluče da li će podnijeti zahtjev za vizu. Vlada dozvoljava žrtvama trgovine ljudima kojima je izdana humanitarna viza da legalno zasnuju radni odnos u zemlji i vrijeme provedeno u zemlji na osnovu takve vize uzima se u obzir prilikom razmatranja zahtjeva za odobrenje stalnog boravka; nema posebne vize za žrtve trgovine ljudima. U praksi su dozvole privremenog boravka izdavane samo onim žrtvama čiji su slučajevi procesuirani. U toku izvještajnog perioda je jednoj žrtvi trgovine ljudima odobren zahtjev za boravišnu dozvolu; izvršena je repatrijacija dvije žrtve kojima je boravišna dozvola izdana 2012. godine. Promatrači su izvijestili da u slučaju da tužitelji utvrde da svjedočenje žrtve nije potrebno ili kada obustave istragu zbog nedostatka dokaza, vlada često pokreće postupak deportacije žrtava trgovine ljudima bez da im pruži adekvatnu pomoć ili organizira njihovu sigurnu repatrijaciju. NVO su izvijestile da je državni tužitelj nepropisno tražio dokaz o regrutiranju u sklopu predmeta vezanog za trgovinu djetetom da bi okvalificirao djelo kao trgovinu ljudima. Eksperti su dokumentirali problem vezan za kontinuitet zaštite žrtve; nakon podizanja optužnice organi za provođenje zakona i tužilaštva žrtvi-svjedoku više ne pružaju zaštitu i svaki oblik podrške od tada preuzima sud. Nedostatak kontinuiteta je obeshrabilo učešće žrtava u postupcima i dolazilo je do zbunjujućih situacija s obzirom da žrtve nisu blagovremeno informirane o statusu predmeta. Osim toga, Grupa eksperata Vijeće Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) je dokumentirala zastrašivanje djece-žrtava u toku sudskog postupka te navela da nadležni organi nisu preduzeli raspoložive mehanizme pravne zaštite kako bi ih zaštitili od prijetnji. Nije bilo izvještaja o

zatvaranju ili drugom vidu kažnjavanja žrtava zbog nezakonitih djela počinjenih u toku trgovine. Samo u Distriktu Brčko postoji odredba koja oslobađa žrtve trgovine ljudima od krivičnog gonjenja.

Prevenција

Vlada Bosne i Hercegovine je tokom izvještajnog perioda u umjerenoj mjeri ulagala napore na sprečavanju trgovine ljudima. U toku 2013. godine je vlada bila suorganizator nekoliko aktivnosti i javnih kampanja na podizanju svijesti o sprečavanju trgovine ljudima i trgovine ljudima radi prisilnog rada, posebno prisilnog prosjačenja i služenja pod prinudom. Vlada je dodijelila iznos u protuvrijednosti od oko 7.000 USD za aktivnosti povezane sa Evropskim danom borbe protiv trgovine ljudima 2013. godine, koje su obuhvatale i panel diskusiju sa učenicima i učenicama srednjih škola na temu sprečavanja trgovine ljudima. U saradnji s nevladinim organizacijama Državni koordinator je proširio postojeći monitoring tim za borbu protiv trgovine ljudima koji koordinira provođenje državnog akcionog plana i u tim je uključio profesionalne radnike u domenu mentalnog zdravlja. Monitoring tim je izradio smjernice za centre za mentalno zdravlje za rad sa žrtvama trgovine. Vlada je usvojila novi državni akcioni plan za period 2013.-2015. Vlada je dodijelila iznos u protuvrijednosti od oko 133.000 USD za provođenje državne strategije i akcionog plana u toku 2014. godine, dok je za 2013. dodijelila 100,000 USD. Vlada je u saradnji sa OSCE-om provodila program obuke za pripadnike mirovnih misija na temu identifikacije i izvještavanja o trgovini ljudima. Vlada je provela nekoliko skromnih javnih kampanja na temu prevencije, s naglaskom na potražnju za komercijalnim seksualnim uslugama, iako je GRETA u svom izvještaju zaključila da su nastojanja ipak bila slaba.

(Kraj finalnog teksta narativnog izvještaja za BiH)

